

Bedömning och lärande – Jörgen Tholin, Umeå 2 oktober, 2008

Bedömning

För att bedömningen ska ge önskvärda effekter måste man hitta fungerande former för:

- Att se det som ska ses
- Att kunna kommunicera vad man ser
- Att finna bra sätt att gå vidare på basis av vad man ser

Lärare måste diskutera bedömning och bedömningsgrunder med varandra och med eleverna.

Bedömning av elever har förändrats, dels hur vi bedömer, men också varför vi bedömer. Vi måste vara medvetna om att alla bedömningar som kommuniceras till en elev har en formativ aspekt. Enlig Lindström (2005) har bedömning allt mer utvecklats mot:

- Att befrämja och diagnostisera lärande
- Att bedömning av och för lärande sker fortlöpande
- Att lärare och elev bedömer tillsammans var eleven befinner sig och hur hon kan gå vidare
- Bedömning av förståelse och förmågor som kritiskt tänkande, kreativitet och problemlösning
- Fokus på processer
- Tonvikt på fruktbara frågor och konsten att lära av erfarenheter
- Att visa på starka och svaga sidor samt uppmärksamma framsteg
- Olika typer av dokumentation av lärande, inte bara skriftliga prov

Prov

När läraren konstruerar ett prov måste två aspekter särskilt hanteras:

- Validitet – mäter provet det man vill att det ska mäta?
- Reliabilitet – mäter provet på ett tillförlitligt, ej slumpmässigt sätt?

Absolut viktigast att variera och anpassa uppgifterna efter syfte. Viss kunskap redovisas bäst skriftligt, ibland med korta svar eller färdiga svarsalternativ, ibland med längre essäsvär. Annan kunskap redovisas bäst muntligt eller genom praktiska demonstrationer.

Kartlägg vad eleverna kan – inte främst vad de inte kan. Ibland tenderar vi att bedöma det som är lätt att mäta istället för att göra det viktigaste bedömbart.

Betygsättning

Betygsättning är en myndighetsutövning som ger absolut makt till en enskild person, läraren. Därför kan det vara problematiskt att:

- Det kan göras även utan utbildning
- Varje skola utformar lokala styrdokument som ej garanterar nationellt likvärdig bedömning

- Det är svårt att få insyn i hur kriterier utformas, dess språk och struktur förutsätter en viss förförståelse som de flesta elever och föräldrar saknar
- Eleverna sällan är delaktiga i arbetet
- Flit, ordning och närvaro ofta vägs in i bedömningar

Var står vi?

Trots detta säger eleverna i Skolverkets utvärdering (2003) att de anser sig ha inflytande i det vardagliga arbetet och de flesta anser också att lärares bedömningar och betygsättning är rättvis.

I skolverkets lägesbedömning (2004) konstaterades:

- Bristande kunskaper om bedömning hos Lärarna
- För lite diskussion om kursplaner och kunskapsbedömning
- Bristande lokal styrning och uppföljning
- Oklart hur bedömning och betygsättning behandlas i lärarutbildningen
- Betygsättning ej obligatoriskt inslag i rektorsutbildningen
- Otillräckligt statligt stöd

Egen forskning

Jörgen presenterade också delar av sin licentiatuppsats, *En rolig dans*, och sin doktorsavhandling, *Att klara sig i okänd natur*. I dessa granskas hur några skolor hanterat uppgiften att formulera lokala betygsriterier för årskurs åtta. Till den första undersökningen gjordes datainsamlingen under hösten 1996 och till den andra under 1993. De ämnen som undersöktes var engelska, kemi och idrott och hälsa.

I den första undersökningen kännetecknades betygsriterierna i samtliga ämnen av att man försökt göra det mätbara till det viktiga. I engelska syntes en stor tyngdpunkt mot grammatik, i kemi att vetenskapliggöra ämnet och i idrott och hälsa bedömdes ofta personliga egenskaper som att vara positiv, bidra till trivsel och att "vara rädd om" både levande och materiella ting.

I det material som samlades in till avhandlingsarbetet, sju år senare syntes vissa förändringar:

- De lokala målen och kriterierna låg närmare de centrala
- En mer medveten diskussion om bedömning och måluppfyllelse
- Mer helhetstänkande från förskoleklass till årskurs 9
- Kraven för godkänt var lägre satta

Hur blir resultatet?

Avslutningsvis redogjorde Jörgen för några fakta som vi idag har att ta ställning till:

- Flickors högre betygsnitt
- Klass har visat sig viktigare än etnicitet för elevernas resultat. Var man bor, föräldrarnas utbildningsnivå och arbetsmarknadsanknytning påverkar i stor utsträckning skolresultaten.

Skolan måste ta sitt kompensatoriska uppdrag på allvar och utveckla arbetssätt och arbetsformer som ger stöd om och när föräldrarna inte kan.